

Risâletü'n-Nushiyye'de Önvarsayım Tetikleyicilerinin Çözümlemesi ¹

Serdar KARAOĞLU ²

Başvuru Tarihi: 18.11.2021

Kabul Tarihi: 31.12.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

İletişim bireyler ve toplumlar arasında uzlaşımsal olarak varlığı doğrulanan ya da doğruluğuna inanılan bilgi(ler)den hareketle sağlanır. Bireyin / toplumun bilgi ve kültürel değerleri iletişim vasıtasıyla anlam kazanır. Bu anlamlandırma, dilin sözlüksel ve yapısal bileşenlerinin kullanımıyla ilgilidir. “Dilde en az çaba yasası”na uygun olarak ve konuşucu / yazar ve dinleyici / okur arasındaki iletişimin sürdürülmesi için iletişimde önvarsayımlar baş gösterir. Konuşucunun / yazarın, edindiği bilgiyi / düşünceyi dinleyiciye / okura aktarabilmesi adına önvarsayımlar önem arz eder. Bu doğrultuda, eldeki çalışmada fikri düşüncenin muhataba aktarımında rol oynayan önvarsayım konu edilmektedir. Çalışmada nasihatnâme türü eserlerden biri olan Risâletü'n-Nushiyye örneğinde önvarsayım tetikleyicileri ele alınmaktadır. Risâletü'n-Nushiyye, giriş bölümüyle birlikte altı bölümden oluşan alegorik bir eserdir. Çalışma giriş bölümü ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada betimsel ve niceliksel yöntem kullanılmıştır. Söz konusu bölüm Yule'nin (1996) önvarsayım sınıflandırması doğrultusunda betimlenerek bulgular nicel olarak gösterilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Risâletü'n-Nushiyye'nin giriş bölümünde varoluşsal, sözlüksel, olgusal, ve yapısal önvarsayımın yer aldığı, karşı olgusal ve olgusal olmayan önvarsayımın ise yer almadığı görülmüştür. Bu durumun eserde vurgulanan konu ve önvarsayım tetikleyicileri arasındaki ilişkiden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Giriş bölümünde karşı olgusal ve olgusal olmayan önvarsayım tetikleyicisine yer verilmemesi Allah'ın sıfatları, Hz. Âdem'in yaratılışı, akıl, iman, cennet, cehennem, toprak, su, hava ve ateş gibi konuların ele alınmasıyla ilgilidir. Tarihî Türk lehçelerinden biri olan Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış bir eser üzerinde belirlediğimiz ölçüde önvarsayım konusu çalışılmamıştır. Bu yönüyle eldeki çalışma önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Edimbilim, Önvarsayım, Risâletü'n-Nushiyye

Atıf: Karaoğlu, S. (2022). Risâletü'n-Nushiyye'de Önvarsayım Tetikleyicilerinin Çözümlemesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı), 191-210.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, serdarkoglu26@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8506-0082

Analysis of Presupposition Triggers in Risaletü'n-Nushiyye

Serdar KARAOĞLU³

Submitted by: 18.11.2021

Accepted by: 31.12.2021

Article Type: Research Article

Abstract

Communication between individuals and societies is provided by using information(s) that are conventionally verified or believed to be true. In accordance with the "law of least effort in language" and in order to maintain communication between speaker / writer and listener / reader, presuppositions arise in communication. In this direction, the subject of the present study is the presupposition that plays a role in the transfer of mental thought to the addressee. In the study, the triggers of presupposition are discussed in the sample of Risâletü'n-Nushiyye, which is one of the advice type works. Risâletü'n-Nushiyye is an allegorical work consisting of six parts together with the introduction. The study is limited to the introduction part. Descriptive and quantitative methods were used in the study. The section in question was described in line with Yule's (1996) presupposition classification and the findings were shown quantitatively. In line with the findings, it has been seen that existential, lexical, factual and structural presuppositions are included in the introduction of Risaletü'n-Nushiyye, while counterfactual and non-factual presupposition is not included. It has been concluded that this situation arises from the relationship between the subject emphasized in the work and the presupposition triggers. The subject of presupposition has not been studied on a work written in the Old Anatolian Turkish period, to the extent that we have determined. In this respect, the present study is important.

Keywords: Old Anatolian Turkish, Pragmatics, Presupposition, Risâletü'n-Nushiyye

³ Afyon Kocatepe University, Faculty of Science and Literature, Department of Turkish Language and Literature, serdarkoglu26@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8506-0082

Giriş

İletişim bireyler ve toplumlar arasında uzlaşım olarak varlığı doğrulanan ya da doğruluğuna inanılan bilgi(ler)den hareketle sağlanır. Bireyin / toplumun bilgi ve kültürel değerleri iletişim vasıtasıyla anlam kazanır. Bu anlamlandırma da dilin sözlüksel ve yapısal bileşenlerinin kullanımıyla ilgilidir. “Dilde en az çaba yasası” gereği ve konuşucu / yazar ve dinleyici / okur arasındaki iletişimin sürdürülmesi için iletişimde önvarsayımlar baş gösterir. Konuşucunun / yazarın edindiği bilgiyi / düşünceyi dinleyiciye / okura aktarabilmesi adına önvarsayımlar önem arz eder. Önvarsayımlar aracılığıyla konuşucu / yazar muhatabını yönlendirerek bilgi aktarımını sağlar. Böylelikle fikrî düşüncenin dinleyici / okura aktarımı gerçekleşir.

Bu çalışmada “dürüst ve ahlâklı fertlerin oluşturduğu duyarlı bir toplum meydana getirebilmek için (...) genellikle semavî dinlerin ve ahlâk felsefecilerinin (...) ortaya koyduğu ilkeler” doğrultusunda yazılan *nasihatnâme türü* eserlerden biri olan *Risâletü'n-Nushiyye* (Pala, 2006, s. 409) örneğinde önvarsayım tetikleyicileri ele alınacaktır. *Risâletü'n-Nushiyye* iyi-kötü perspektifinde *akıl* değerini vurgulayan alegorik bir eserdir (Boz, 2012, s. 6). Yunus Emre Hz. *Âdem'in yaratılışı, anâsır-ı erbaa; ruh - nefis; kibir - tevazu; buşu - sabır; hased ve buhl - cömertlik; bühtân ve gaybet - doğruluk* karşılığında dinleyici / okura düşüncelerini aktarmaktadır. Bu bağlamda giriş bölümü örneğinde Yunus Emre'nin dinleyici / okura düşüncelerini aktarmada kullandığı dilsel teknik ve yöntem merak konusudur.

Kavramsal Çerçeve

Önvarsayım

Önvarsayım, felsefeyi de ilgilendiren bir terimdir. Üretici dilbilgisi kuramının da etkisiyle terim 1969 - 1976 yılları arasında odak noktası olmuştur (Levinson, 2008, s. 167). Önvarsayım “hem dilin kullanımını (performans, söylem, konuşucu, muhatap, durum) hem de dilin tanımını (yeterlilik, mantıksal yapısı) ilgilendirmesi dolayısıyla” edimbilim alanına girmektedir (Zengin, 2004, s. 77-79 aktaran Yılmaz, 2020, s. 46). Dilin kullanımı ve tanımı açısından *anlamsal önvarsayım (semantic presupposition)* ve *edimsel önvarsayım (pragmatic presupposition)* şeklinde iki farklı yaklaşımla ele alınmıştır (bk. Caffi, 2009, Levinson, 2008).

Anlamsal önvarsayım, iki önerme arasındaki anlamsal ilişkiyle ilgilidir. Önvarsayılan önerme reddedilebilir, fakat önvarsayılan şey olumsuz tümcelerde içeriğinden bir şey kaybetmez (Kryk-Kastovsky, 2009, s. 513). Caffi (2009, s. 761) anlamsal önvarsayım için alanyazında “bir tümcenin önvarsayımı, tümce reddedilse bile geçerli kalan şeydir” şeklinde kabul bulunduğunu belirtmiştir.

- (1) a) Ali'nin oğlu evlendi.
- b) Ali'nin oğlu evlenmedi.
- c) Ali'nin oğlu var.

(1a-b) önermelerinin her ikisinde de (1c) önermesindeki önvarsayım sağlanmaktadır, dolayısıyla olumsuz tümcelerde önvarsayım içeriğinde kayıp olmamaktadır.

Kryk-Kastovsky'ye (2009, s. 514) göre edimsel önvarsayım “konuşan ve muhatap(lar)ın karşılıklı bilgisi nedeniyle belirli bir bağlamda doğruluğu / olgusalılığı sorgusuz sualsiz kabul edilen iki sözce arasındaki ilişkidir.”

- (2) a) Profesör içeride mi? (Kryk-Kastovsky, 2009, s. 514)

Kryk-Kastovsky (2009, s. 514), bölümündeki sekretere (2a)'daki gibi bir soru yöneltmesi durumunda sorunun sorulduğu bağlamda, belirli tanımlarla ilgili bir varoluşsal önvarsayım örneği olarak, sadece bir profesör önvarsayılmakta olduğunu fakat muhatapların (kendisi ve sekreter) bölümdeki birçok profesörden sadece birinin yani Prof. Brown olduğunu bildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla önvarsayım hem sözcüklerin ve dilsel yapıların anlamına hem de bunların kullanıldığı bağlama duyarlı bir kavramdır.

İmer, Kocaman ve Özsoy (2011, s. 204), önsayıltı şeklinde adlandırdıkları konuyu “bir sözcede açık olarak dile getirilmeyen ancak konuşmacı tarafından var olduğu peşin olarak kabul edilen durum ya da durumlara ilişkin bütün arkaplan bilgisi” olarak tanımlamaktadır. Araştırmacılar, *Cüzdanim nerede?* gibi bir sözcede konuşmacının bir cüzdana sahip olduğunu, bu cüzdanın yerini konuşma anında bilmediğini, karşısındaki dinleyicinin söz konusu cüzdanın nerede olabileceğine ilişkin bir fikrinin olabileceğini düşündüğünü vb. önvarsayım olarak ifade ettiğini belirtmiştir.

Zengin'e göre önvarsayım(lar) iletişimde var olan ön koşullardır.

“Konuşucu sözcesinde, kesin olarak açıklanmayan, ancak sözcede zımnen kapsanan, olduğu gibi kabul edilen belirli varsayımlardan yola çıkar. Bunlara önvarsayım denir. (...) bunlar açıkça ileri sürülmezler daha ziyade iletişimin önvarsayılan arka planı hakkında varsayımlar olarak sözceye dâhil edilirler ve dinleyici tarafından da bu şekilde anlaşılır olmalıdırlar. (...) Konuşucuların varsayımları dinleyici tarafından da anlaşılabilir olmalıdır. Her şeyden önce, bu yerine getirilmelidir. Çünkü önvarsayımlar, bir sözcenin belirli bir bağlamda uygun olması için karşılanması gereken koşulların bir parçasıdır. Bu nedenle konuşucu ve dinleyici ortak arka plan bilgisine sahip olmalıdır” (2004, s. 80).

İletişim eski ve yeni bilgi temelinde ilerleyen bir olgudur. Dekker, Aloni ve Butler'e (2007: 11) göre “dil her zaman ortak bilgi veya inanç, özel bilgi ve inanç ve muhatapların başkalarının bilgileri hakkında sahip oldukları bilgiler temelinde kullanılır.” Konuşucu / yazarın ve dinleyici / okurun ortak arka plan bilgisine sahip olması sözcedeki yeni bilgi dışında ön bilgi (arka plan bilgisi) üzerinde uzlaşım olunduğunu gösterir. Khaleel'e (2010, s. 527) göre “bir önvarsayımın başarısı göndericinin varsayımlarına, muhataplar arasında paylaşılan bilgiye ve onların dünya hakkındaki bilgilerine bağlıdır.”

- (3) a) Ali'nin oğlu evlendi.
 b) Ali'nin oğlu var. (ön bilgi)
 c) O evlendi (yeni bilgi)
 ç) Onun adına çok sevindim.
 d) Ali'nin oğlu yok.

(3a) tümcesinde konuşucu *Ali'nin oğlu var* önvarsayımında bulunmaktadır ve bu varsayımın iletişimde amacına ulaşabilmesi için dinleyicinin (3ç)'deki gibi karşılık vermesi gerekir. (3d)'deki gibi bir karşılık bu önvarsayımın iletişimde amacına ulaşmadığını gösterir. Dolayısıyla önvarsayım sadece ön bilgi ve yeni bilgi içeriğine sahip olmaktan öte edimsel olarak konuşucu / yazarın dinleyici / okurun yönlendirmede kullandığı bir iletişim stratejisidir (Schmid, 2001, Kryk-Kastovsky, 2009). Edimsel önvarsayım “muhataplar arasındaki bir anlaşma”dır (Caffi, 2009, s. 760). Ducrot'a (1972, s. 94 aktarımla Caffi, 2009, s. 760) göre önvarsayımların temel işlevi “daha ileri söylemler için çerçeve oluşturmak”tır. Özellikle edimsel önvarsayımlar Caffi'ye (2009, s. 764) göre “doğru ya da yanlış olsun, yalnızca bilgiyle ilgili değildir; beklentiler, istekler, ilgiler, iddialar, dünyaya karşı tutumlar, korkular vb. ile de ilgilidirler.”

Önvarsayım Türleri ve Tetikleyicileri

Önvarsayımın sınıflandırılmasında tam olarak görüş birliği olduğu söylenemez (Yılmaz, 2020, s. 49). Çalışmamızda söz konusu görüş farklılıkları üzerinde durulmayacaktır. Önvarsayımın temel bileşenlerinden hareketle oluşturulan Yule'nin (1996) sınıflandırması esas alınacaktır.

Önvarsayım Türleri

Varoluşsal önvarsayım: İsim tamlamaları ve belirtili ad öbekleri bir kavram ya da varlığın mevcudiyetini bildirir (Yule, 1996, s. 27). El-Gamal, özel adların, belirtili bir belirleyici tarafından tanımlanan ifadelerin ve şahıs zamirlerinin İngilizce için belirtili ad öbeği olduğunu söylemiştir. Ayrıca araştırmacı daha önce söylenen yeni bilgiye gönderimde bulunan zamirlerin de belirtili ifadeler oluşturduğunu belirtmiştir (2001, s. 41, 51).

(4) a) Ali'nin evi çok güzel.

>>Ali adında biri var ve o eve sahip.

Olgusal önvarsayım: *Bil-, fark et-, pişman ol-, farkında ol-, memnun ol-, garip ol-* vb. fiiller üyesi olan ögenin gerçekliğine işaret ederler (Yule, 1996, s. 27).

(5) a) Ali'nin okula geldiğini biliyorum.

>>Ali okula geldi.

Sözlüksel önvarsayım: İletişimde, bir sözlük birimin iddia edilen / belirtilen anlamıyla kullanımı, iddia edilmeyen / belirtilmeyen başka bir anlamın anlaşıldığı varsayımıyla yorumlanır (Yule, 1996, s. 28).

(6) a) Ali sınavı geçmeyi başardı.

b) Ali sınavı geçmeyi başaramadı

>>Ali sınavı geçmeyi denedi.

(6a-b) tümcelerinde iddia edilen *başar-* / *başarmama-* iddia edilmeyen *dene-* eylemini önvarsaymaktadır.

Yapısal önvarsayım: Konuşucu doğru olarak kabul ettiği bilgiyi soru tümceleri gibi bazı yapılarda önvarsayım olarak ele alıp kullanması ve bu bilginin dinleyici açısından da doğru kabul edilmesidir (Yule, 1996, s. 28-29).

(7) a) Ali ne zaman eve gitti?

>>Ali eve gitti.

(7a) soru tümcesinde konuşucu *Ali'nin eve gittiğini* önvarsaymakta ve dinleyicinin de bu durumu biliyor olduğunu belirtmektedir. Yule'ye (1996, s. 29) göre bu tür yapısal önvarsayımlar konuşucunun inandığı bilgiyi dinleyicinin de inandığı gibi görünmesini sağlamanın incelikli yoludur.

Olgusal olmayan önvarsayım: Doğru olmayan bir bilginin önvarsayım olarak kullanımınıdır. *Hayal et-, san-, (-miş) gibi yap-* vb. birimler olgusal olmayan bir durum tetikler (Yule, 1996, s. 29).

(8) a) Ali okulda olduğunu sandı.

>>Ali okulda değil.

(8a) tümcesinde tümleç yan tümcesinin doğru olmadığı önvarsayılmaktadır.

Karşı olgusal önvarsayım: Olgusal olmayan önvarsayım ile yorumlanan (*eğer*)...*fiil-(y)sA* yapısında ifade edilen şeyin doğru olmadığı gibi gerçeğin de zıttı olduğu belirtilebilmektedir. Bu tür yapılarda oluşan varsayıma *karşı olgusal önvarsayım* denir (Yule, 1996, s. 29).

(9) a) Ali şimdi kütüphanede olsa ders çalışırdı.

>>Ali kütüphanede değil.

(9a) tümcesinde *Ali'nin kütüphanede olma* durumu doğru olmadığı gibi gerçeklikle de çelişmektedir.

Önvarsayım Tetikleyicileri

Bilginin / düşüncenin dile aktarılması önvarsayım tetikleyicilerini ortaya çıkarır. Bu bağlamda bazı sözcük ve yapılar önvarsayım kaynağı olarak ayrışmaktadır. Bu tür sözcük / yapılar önvarsayımı taşımakta / tetiklemektedir. Bu yüzden bu tür sözcük / yapılara önvarsayım tetikleyicisi denmektedir (Levinson, 2008, s. 181; Brinton ve Brinton, 2010, s. 149). Karttunen tarafından 31 önvarsayım tetikleyicisinin belirtildiğini

söyleyen Levinson (2008, s. 181-184) 13 farklı önvarsayım tetikleyicisinden bahsetmiştir. Beaver; Geurts ve Denlinger (2021), önvarsayım tetikleyicisi olarak geniş çapta kabul gören sözcük sınıfları ve yapılarını aşağıdaki gibi sıralamıştır:

Olgusallar (*factives*) (Kiparsky and Kiparsky, 1970)

Berlusconi, Berlusconiizm'in sonunu imzaladığını biliyor.

→ Berlusconi, Berlusconiizm'e son veriyor.

Görünüsel fiiller (*aspectual verbs*) ("dur-", devam et-") (Simons, 2001; Abusch, 2002; Lorenz, 1992)

Çin, metal stoklamayı durdurdu.

→ Çin eskiden metalleri stoklardı.

"Önce", "sonra", "beri" vb.li zamansal tümce(cık)ler (*temporal clauses headed by "before", "after", "since", etc.*) (Beaver ve Condoravdi, 2003; Heinämäki, 1974)

Adam cinayetler serisine devam etmeden önce bu videoyu yayınladı.

→ Adam cinayetler serisine devam etti.

Tarz zarfları (*manner adverbs*) (Abbott, 2000)

Jamie hızla duvarın arkasına geçti.

→ Jamie duvarın arkasına geçti.

Çeşitli kategorilerin (örn. "bekar") sıralı olarak kısıtlanmış yüklemeleri (*sortally restricted predicates of various categories (e.g., "bachelor")*) (Thomason, 1972)

Julius bekardır.

→ Julius yetişkin bir erkektir.

Niteleme yan tümceli isim tümceleri (*cleft sentences*) (Delin, 1995; Prince, 1986)

Beni özgür bırakan İsa'ydı.

→ Biri beni serbest bıraktı.

Niceleyiciler (*quantifiers*) (Roberts, 1995; Gawron, 1995; Abusch ve Rooth, 2000; Cooper, 1983)

Rochdale'deki her müdüre yazdım.

→ Rochdale'de müdürler var.

Belirtili tanımlar (*definite descriptions*) (Strawson, 1950)

Trinidad ve Tobago başbakanı ayağa kalktı ve parmağını salladı.

→ Trinidad ve Tobago'nun (benzersiz) bir başbakanı var.

İsimler (*names*) (van der Sandt, 1992)

Yazar Julius Seidensticker'dır.

→ Julius Seidensticker var.

Tonlama (*intonation*) (örn. odak, karşıtlık) (Jackendoff, 1972; Geurts ve van der Sandt, 2004; Roberts, 1998)

O beni serbest bıraktı.

→ Biri beni serbest bıraktı.

Li (2010) ve Du (2012)'den yararlanarak Liang ve Liu (2016) önvarsayım tetikleyicilerini sözlüksel ve sözdizimsel olmak üzere iki grupta ele almıştır:

Tablo 1. Liang ve Liu (2016, s. 69) Önvarsayım Tetikleyicileri

Önvarsayım Tetikleyicileri	Sınıflandırmalar	Örnekler	
Sözlüksel Düzey	Fiiller	Olgusal fiiller	bilmek, fark etmek, mutluluk duymak...
		Çağrışımsal fiiller	başarmak, unutmak, kaçınmak...
		Yinelemeli fiiller	onarmak, geri dönmek, geri gelmek...
		Durum değişikliği bildiren fiiler	durmak, başlamak, devam etmek...
		Yargısal fiiller	övmek, suçlamak, eleştirmek...
	Sınırlayıcı ifadeler	Belirli/belirsiz tanımlık	a, an, the
		Adıllar	onun, bizim, onların..
		Diğer ifadeler	başka, sadece...
		Yinelemeli parçacıklar	yine, da, ya...
		Diğer parçacıklar	bile, henüz, yalnızca...
Sözdizimsel Düzey	Zaman belirten tümcecikler	sonra, sırasında, her...-DIĞında, -dİĞİ zaman, -DİKçA	
	Karşılaştırma ve zıtlıklar	+DAn fazla, kadar, karşılaştırmalı yapılar...	
	Karşı olgusal koşullar	gerçeklere aykırı durumlar	
	Sınırlandırmayan Sıfat tümcecikleri	who, which, when, where...	
	Niteleme yan tümceli isim tümceleri (Cleft sentences)	It is/wasn't...that/who	
	Sorular	evet/hayır soruları, retorik sorular, nk soruları...	

Amaç ve Yöntem

Önvarsayım yukarıda belirtildiği gibi çeşitli biçimlerde sınıflandırılmıştır. Özellikle Levinson (2008) ve Yule'nin (1996) sınıflandırmaları ve belirtilen tetikleyicilerden hareketle gazete metinlerinde (Khaleel, 2010) kısa hikâyelerde (Oktoma ve Mardiyono, 2013), İngilizce okuma kitaplarında (Gençtürk, 2018), dinî İslami metinlerde (Hashim, 2009) vb. önvarsayım araştırma konusu olmuştur.

Crystal'a (2007, s. 471) göre kutsal bilgiyi korumanın ve aktarmanın etkili bir yolu olan yazı dilinde dinî çağrışımlar güçlü bir görünüm sergilemektedir. Bu doğrultuda çalışmada tasavvufi öğütlerin konu edildiği (Boz, 2012, s. 5) *nasihatnâme türü* eserlerden biri olan *Risâletü'n-Nushiyye* (Pala, 2006, s. 409) örneğinde önvarsayım tetikleyicileri ele alınmaktadır. Eser bir giriş ve farklı konuların ele alındığı beş bölümden oluşmaktadır. Çalışma giriş bölümüyle sınırlandırılmıştır. Giriş bölümünde, Hz. Âdem'in yaratılışını anlatan on üç beyitlik manzum ve akıl, iman, cennet, cehennem, anasır-ı erbaa üzerinde durulan yirmi dokuz satırlık mensur metin yer almaktadır (Boz, 2012, s. 6-8).

Çalışma'nın verisi Boz'un (2012) *Yunus Emre Risâletü'n-Nushiyye Öğüt Kitabı* adlı eserinden alınmıştır. Çalışmada betimsel ve niceliksel yöntem kullanılmıştır. Söz konusu metinler Yule'nin (1996) önvarsayım sınıflandırması doğrultusunda betimlenerek elde edilen bulguların niceliksel olarak gösterilmesi ve yorumlanması hedeflenmektedir. Bu açıdan çalışmanın sorunsalı şu şekildedir:

1. Yunus Emre *Risâletü'n-Nushiyye*'nin giriş bölümünde hangi önvarsayım tür / tetikleyicilerini kullanmıştır?
2. Giriş bölümünde işlenen konu ve önvarsayım arasında ilişki var mıdır?

Bulgular ve Yorum

Çalışma, Hz. Âdem'in yaratılışını anlatan on üç beyitlik manzum ve akıl, iman, cennet, cehennem, anasır-ı erbaa üzerinde durulan yirmi dokuz satırlık mensur metnin yer aldığı giriş bölümüyle sınırlandırılmıştır (Boz, 2012, s. 6-8).

*pâdişâhuñ hikmeti gör neyledi
od u şu toprağ u yile söyledi (1b/1)*

Pâdişâh, *od*, *şu*, *toprağ* ve *yil* sözcükleri konuşucu / yazar ve dinleyici / okur arasında belirtili gönderimi bulunan adlardır. Söz konusu sözcükler varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Padişah (Allah) var.
- >>Ateş var.
- >>Su var.
- >>Toprak var.
- >>Hava var.

Ad öbeği olan *pâdişâhuñ hikmeti* isim tamlaması varoluşsal önvarsayım tetikleyicisi olarak varlığa işaret etmektedir:

- >>Padişah (Allah) hikmete sahiptir.

Retorik bir soru ifadesi oluşturan *ne* sözcüğü yapısal önvarsayım tetiklemektedir:

- >>Padişah (Allah)'ın hikmetinin yaptığı bir şey var.

Gör- fiili tümleç yan tümcesindeki retorik sorunun gerçekliğini / gerçekleşmişliğini belirten olgusal bir tetikleyicidir:

- >>Padişah (Allah)'ın hikmeti bir şey yaptı.
*bismi'llah diyüp götürdi toprağı
ol arada hâzır oldı ol dağı (1b/2)*

+{(y)I} yükleme durum biçimbirimi alan *toprağı* sözcüğü belirtili bir gönderimi bulunan varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Toprak var.

Su sözcüğüne art gönderimde bulunan *ol* adlı varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Su var.

Beyitte yer alan *da* bağlacı sözlüksel önvarsayım tetikleyicisidir. *Su* dışında başka (bir) şeyin de hazır olduğuna önvarsayım sağlamaktadır:

>>Hazır olan bir şey var.

-(y)üp zarf-fiil eki yan tümce ve temel tümce arasında öncelik - sonralık ilişkisi kurmakta ve yapısal önvarsayım tetikleyicisi olarak yan tümcedeki ifadenin önvarsayılmasını sağlamaktadır:

>>Allah'ın adıyla dedi.

toprağıla şuyı bünyād eyledi

aña âdem dimegi ad eyledi (1b/3)

Toprağ ve *şu* sözcükleri konuşucu / yazar ve dinleyici / okur arasında belirtili gönderimi bulunan adlardır. Aynı zamanda *toprağıla şuyı* öbeğindeki +{(y)I} yükleme durum biçimbirimi belirlenim işleviyle söz konusu sözcüklerin varoluşsal önvarsayımını tetiklemektedir:

>>Toprak var.

>>Su var.

Beyitte bir önceki tümcede yer alan *bünyād* sözcüğüne art gönderimde bulunan *aña* adlı varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>> Âdem adı verilen bünyād var.

Beyitteki *bünyād eyle-* ve *ad eyle-* durum değişiklik fiilleri sözlüksel önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Toprak ve su ayırdı.

>>Toprak ve sudan oluşan bünyadın adı yoktu.

yel gelüp ardınca debitdi anı

andan oldı cism-i âdem bil bunı (1b/4)

Bağlamsal olarak beyitte belirtili gönderimi bulunan *yel* ve *âdem* adları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Hava var.

>>Âdem var.

Beyitte, bir önceki beyitte yer alan *Âdem adı verilen bünyād* sözcüğüne art gönderimde bulunan *añı* adlı varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Âdem adı verilen bünyat var.

Ardınca belirteci ve -(y)üp zarf-fiil eki yan tümce ve temel tümce arasında öncelik - sonralık ilişkisi kurmakta ve yapısal önvarsayım tetikleyicisi olarak yan tümcenin önvarsayılmasını sağlamaktadır:

>>Sonra yel geldi.

Depit- durum değişiklik fiili uzlaşimsal olarak bir şeyin yaş olduğunu bildirir:

>>Bünyat yaştı.

Cism-i âdem tamlaması varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>> Havanın gelip kuruttuğu cisim denilen şey var ve Âdem bir cisme sahip.

Toprak ve suyun birleşip *bünyat* olması ve sonra havanın kurutması olayını betimleyen *andan* (böylelikle) belirteci sözlüksel önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Âdem'in cismi oldu.

Âdem'in cisminin yaratılışına art gönderimde bulunan *bunu* adlı varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>> Toprak ve su birleşip bünyat oldu, sonra hava gelip kuruttu ve Adem'in vücudu oldu.

Bil- fiili, varoluşsal önvarsayım tetikleyicisi olarak *bunu* adıyla art gönderimde bulunulan önvarsayımın olgusallığını sağlamaktadır:

>>(Toprak ve su birleşip bünyat oldu, sonra hava gelip kuruttu ve) Adem'in vücudu oldu.

od dahı geldi vü kızdurdu anı

çünkü kızdı cisme ulaştı canı (2a/5)

Belirtili bir tanıma gönderimde bulunan *od* ve *cism* adları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Ateş var.

>>Cisim var.

Belirli bir varlığa (*cism*) art gönderimde bulunan *anı* adlı varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>(Toprak ve suyun birleşip havanın kuruttuğu) cisim var.

Ad öbeği olan (*Âdem'in*) *canı* isim tamlaması varoluşsal önvarsayım tetikleyicisi olarak varlığa sahipliği bildirir:

>>Âdem var ve ruha sahip.

Çünkü... fiil-dı-kişi eki yapısı -(y)Inca, -DığIndA işlevinde biçim-sözdizimsel zaman zarf-fiil yapısıdır (Gülsevin, 1997, s. 128-130). Söz konusu zarf-fiil, yapısal önvarsayım tetikleyici olarak yan ve temel tümce arasında öncelik - sonralık / neden - sonuç ilişkisi kurmaktadır:

>>Önce cisim kızdı (hararetlendi).

Sözlüksel önvarsayım tetikleyicisi *dahı* ile ateş dışında başka bir şeyin de geldiği önvarsayılmaktadır:

>>Ateşten başka gelen (bir) şey var.

Kız- ve *kızdır-* durum değişiklik fiilleri sözlüksel önvarsayım tetikleyicisidir:

>> Ateş cismi kızdırdı.

>>Daha önce cisim kızgın / hararetlendi.

Sözlüksel önvarsayım tetikleyicisi olan *ulaş-* "birleşmek, birleşip yapışmak" (Tarama Sözlüğü, 2009/VI, s. 3941) durum değişiklik fiili ile *cisim* ve *canın* ayrılığı önvarsayılmaktadır:

>>Daha önce cisim ve can ayrıydı.

şürete cān girmege fermān olur

pādişāh emri aña dermān olur (2a/6)

Belirtili gönderimi bulunan *şüret*, *cān* ve *pādişāh* adları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir. Ayrıca beyitteki ilk tümcede yer alan *şürete* art gönderimde bulunan *ana* adlı varoluşsal önvarsayım tetiklemektedir.

>>Suret var.

>>Can var.

>>Padişah var.

>>O (suret) var.

Ad öbeği olan *pādiṣāh emri* varoluşsal önvarsayım tetikleyicisiyle *padişahın emre sahipliği* önvarsayılmaktadır:

>>Padişah emre sahip.
şüreti cān girdi pür-nür eyledi
şüret dahı cānı mesrūr eyledi (2a/7)

Belirtili gönderimi bulunan *şüret* ve *cān* adları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Can var.
 >>Suret var.

Sözlüksel önvarsayım tetikleyicisi olan *gir-* durum değişiklik fiili ile “bir yere (*şüret*) girmek” önvarsayılmaktadır. Ayrıca *pür-nür eyle-* durum değişiklik fiiliyle surette meydana gelen değişim önvarsayılmaktadır:

>>Can daha önce suretin içinde değildi.
 >> Suret daha önce nur dolu değildi.
ḥamd ü şükr itdi didi iy zü'l-celāl
biḡ benüm bigi yaratsaḡ ne muḥāl (2a/8)

Belirtili gönderimi bulunan *zü'l-celāl* “*celāl sahibi (Allah)*” ifadesi varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Ululuk sahibi olan Allah var.
toprağıla bile geldi dört şıfat
şabr u eyü ḥū tevekkül mekrümet (2a/9)

Bağlamsal olarak belirtili gönderimi bulunan *toprağ* sözcüğü varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Toprak var.

Beyitte yer alan *...ıla bile gel-* tetikleyici olarak olgusalılık belirtmektedir. Söz konusu sıfatların toprak vasıtasıyla gerçekleştiği önvarsayılmaktadır:

>>Sabır, iyi huy, tevekkül ve cömertlik denilen dört sıfat oluştu.
şuyıla geldi bile dört dürlü ḥāl
ol şafādur hem seḡā lutf u vişāl (2b/10)

Bağlamsal olarak belirtili gönderimi bulunan *şu* sözcüğü varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Su var.

Beyitteki *...ıla bile gel-* tetikleyici olarak olgusalılık belirtmektedir. Söz konusu hâllerin su vasıtasıyla gerçekleştiği önvarsayılmaktadır.

>>Berraklık, cömertlik, iyilik ve mutluluk denilen dört türlü hâl oluştu.
yilile geldi bile bil dört heves
oldurur kizb ü riyā tizlik nefes (2b/11)

Bağlamsal olarak belirtili gönderimi bulunan *yil* sözcüğü varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Hava var.

Beyitteki *...ile bile gel-* ve *bil-* tetikleyicileri olgusalılık belirtmektedir. Söz konusu huyların hava vasıtasıyla gerçekleştiği önvarsayılmaktadır.

>>Yalancılık, ikiyüzlülük, acelecilik ve arzuya kapılma denilen dört huy oluştu.
odıla geldi bile dört dürlü dad
şehvet ü kibr ü tamâ' birle hased (2b/12)

Bağlamsal olarak belirtili gönderimi bulunan *od* sözcüğü varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Ateş var.

Beyitteki ...*ıla bile gel-* tetikleyicisi olgusallık belirtmektedir. Söz konusu tatların ateş vasıtasıyla gerçekleştiği önvarsayılmaktadır:

>>Şehvet, kendini beğenme, açgözlülük ve kıskançlık denilen dört türlü tat oluştu.
cânıla geldi bile uş dört hışâl
'izzet ü vahdet hayâ âdâb-ı hâl (2b/13)

Bağlamsal olarak belirtili gönderimi bulunan *cân* sözcüğü varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Can (ruh) var.

Beyitteki ...*ıla bile gel-* tetikleyicisi olgusallık belirtmektedir. Söz konusu güzel huyların can vasıtasıyla gerçekleştiği önvarsayılmaktadır:

>>Büyüklük, Allah'a yakınlık, utanma ve iyi ahlak kuralları denilen dört türlü güzel huy oluştu.

'aql pâdişâhuñ kadîmlîğî pertevindendür. 'aql dahı üç dürlüdür. biri 'aql-ı ma'âşdur dünyâ tertîblerin bildürür. biri de 'aql-ı ma'âddur âhîret ahvâlin bildürür. biri de 'aql-ı küllîdür allah te'âlâ ma'rifetin bildürür. (2b-3a/I-IV)

Belirtili tanımlara gönderimde bulunan *'aql, dünyâ, âhîret, allah te'âlâ, pâdişâh* (özel) adları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

>>Allah'ın ezeliğinin ışığından ve üç türlü olan akıl var.
 >>Dünya var.
 >>Ahiret var.
 >>Padişah (Allah) var.

Ad öbeği olan *pâdişâhuñ kadîmlîğî pertevi, dünyâ tertîbleri, âhîret ahvâli, allah te'âlâ ma'rifeti* isim tamlamaları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisi olarak varlığa sahipliği bildirir:

>>Allah ezeldir.
 >>Allah'ın ezeliğinin ışığı var.
 >>Dünyanın düzeni var.
 >>Ahiretin hâlleri var.
 >>Allah'ın ilmi / irfanı var.

Bağlaç olan *dahı* sözlüksel önvarsayım tetikleyicisidir. Söz konusu sözcükle akıl dışında üç türlü başka şey(ler)in de olduğunu önvarsayılmaktadır:

>>Akıldan başka üç türlü olan şey(ler) de var.

îmân pâdişâhuñ hidâyeti nûrındandır. îmân da üç dürlüdür. biri 'ilme'l-yakîndür. ve biri 'ayne'l-yakîndür ve biri haqq'a'l-yakîndür. ammâ ol îmân kim 'ilme'l-yakîndür. 'aqlda yirlüdür ve ol îmân ki 'ayne'l-yakîndür. gönülde yirlüdür. ve ol îmân ki haqq'a'l-yakîndür. cânda yirlüdür. cânıla olan îmân cânıla bile gider. (3a/IV-XI)

Belirli tanımlara gönderimde bulunan *īmān*, *pādişāh* (Allah), 'akl, gönül, cān (özel) adları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Allah'ın hidayetinin ışığından ve üç türlü olan iman var.
- >>Padişah (Allah) var.
- >> Akıl var.
- >>Gönül var.
- >>Can var.

Ad öbeği olan *pādişāhuñ hidāyeti nūrı* isim tamlaması varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir. Tamlanan varlığa sahipliği bildirir:

- >>Allah hidayet sahibidir.
- >>Allah'ın hidayetinin nuru var.

Bağlaç olan *da* sözlüksel önvarsayım tetikleyicisidir. Söz konusu sözcükle iman dışında üç türlü başka şey(ler)in de olduğu önvarsayılmaktadır:

- >>İmandan başka üç türlü olan şey(ler) de var.

Metinde yer alan *cānıla olan īmān cānıla bile gider* tümcesinde *...ıla bile git-* yapısı olgusal önvarsayım tetikleyicisidir. Candaki imanın baki olduğu önvarsayılmaktadır:

- >>Canda olan iman bakidir.

uçmak pādişāhuñ fazlı pertevin[den]dür. tamu pādişāhuñ 'adli pertevindendir. toprak pādişāhuñ nūrı pertevindendir. şu pādişāhuñ hayātı pertevindendir yel ol pādişāhuñ heybeti pertevindendir. od pādişāhuñ hışmı pertevindendir (3a/XI-3b/XV)

Belirtili tanımlara gönderimde bulunan *cennet*, *cehennem*, *toprak*, *su*, *hava*, *ateş* ve *padişah* (özel) adları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Cennet var.
- >>Cehennem var.
- >>Toprak var.
- >>Su var.
- >>Hava var.
- >>Ateş var.
- >>Padişah (Allah) var.

Ad öbeği olan *pādişāhuñ fazlı pertevi*, *pādişāhuñ 'adli pertevi*, *pādişāhuñ nūrı pertevi*, *pādişāhuñ hayātı pertevi*, *pādişāhuñ hışmı pertevi* isim tamlamaları varolusal önvarsayım tetikleyicisi olarak varlığa sahipliği bildirmektedir:

- >>Allah cömertlik sahibidir.
- >>Allah adalet sahibidir.
- >>Allah nur sahibidir.
- >>Allah hayat sahibidir.
- >>Allah büyüklük sahibidir.
- >>Allah gazap sahibidir.
- >>Allah'ın cömertlik, adalet, nur, hayat, büyüklük ve gazabının ışığı var.

toprağıla şu uçmağda yirlüdü odıla yel tamuda yirlüdü odıla ve yelile gelen tokuz kişidür ki bunlar biñ başlarıdur. biñer erleri vardu[r] kime gelseler kendü maķāmuna iletmek yarağında olurlar toprağıla şuyıla gelen on üç kişidür bunlar daħı biñ başlarıdur biñer erleri vardur kime gelseler uçmağa dartaılar cānıla gelen daħı dört kişidür bunlar cānıla geldi cānıla gider bunlarıñ daħı biñer erleri vardur (3b/XV-XXIII)

Belirtili tanımlara gönderimde bulunan *toprağ, şu, uçmağ od, yel, tamu, tokuz kişi, on üç kişi, dört kişi, biñ başları* sözcük ve öbekleri varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Toprak var.
- >>Su var.
- >>Cennet var.
- >>Ateş var.
- >>Hava var.
- >>Cehennem var.
- >>Toprakla suyla gelen kişiler var.
- >>Ateşle havayla gelen kişiler var.
- >>Canla gelen kişiler var.
- >>Biner kişisi olan kişiler var.

Toprakla, suyla, ateşle, havayla ve canla gelen kişilere art gönderimde bulunan *bunlar* adlı varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Toprakla suyla gelen kişiler var.
- >>Ateşle havayla gelen kişiler var.
- >>Canla gelen kişiler var.

Bağlaç olan *daħı* sözcüğü sözlüksel önvarsayım tetikleyicisidir. *Biñ başları* olan başka kişilerin ve can dışında başka şey(ler)le de bir şeylerin geldiğinin önvarsayılmasını sağlamaktadır:

- >>Bin başı olan başka kişi(ler) de var.
- >>Can dışında başka şeylerle de gelen şeyler var.

Metindeki *yarağında ol-* ve *dart-* fiilleri sözlüksel önvarsayım tetikleyicisidir.

- >>Havayla gelen dokuz kişi geldikleri kişiyi kendi seviyelerine çekmek isterler.
- >>Toprakla gelen on üç kişi geldikleri kişiyi cennete götürmek isterler.

bunlarıñıla olanlar didāra müstağrağ olasılardur toprağıla şuyıla gelen uçmağda olasılardur odıla yelile gelen tamuda қалasılardur cānıla bile gelen һазретде müstağrağdur (3b/XXIV-4a/XXVII)

Can ile gelip can ile giden kişilere art gönderimde bulunan *bunlar* adlı varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Candan hiç ayrılmayan kişi(ler) var.

Belirtili tanımlara gönderimde bulunan *toprağ, şu, uçmağ od, yel, tamu* (özel) adları varoluşsal önvarsayım tetikleyicisidir:

- >>Toprak var.
- >>Su var.
- >>Cennet var.
- >>Ateş var.
- >>Hava var.
- >>Cehennem var.

imdi bilgil ki kaçkı bölükdensin kaçkısının sözün dutarsa anuñ bölüğindensin va'llahü a'lem. (4a/XXVII-XXIX)

Bil- fiili olgusal önvarsayım tetikleyicisidir. Dinleyicinin / okurun bir gruba ait olduğu önvarsayılmaktadır:

>>Senin dâhil olduğun, sözünü tuttuğun bir grup var.

Tablo 2. Risâletü'n-Nushiyye'de Önvarsayım Tetikleyicileri

Tür	Sayı	Oran
Varoluşsal	83	73,451
Sözlüksel	17	15,044
Olgusal	9	7,964
Yapısal	4	3,539
Karşı Olgusal	-	-
Olgusal Olmayan	-	-
Toplam	113	100

Sonuç

Yule'nin (1996) sınıflandırması temelinde Risâletü'n-Nushiyye'nin giriş bölümünde önvarsayım tetikleyicilerinin incelendiği çalışmamızda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Risâletü'n-Nushiyye'nin giriş bölümünde varoluşsal, sözlüksel, olgusal, ve yapısal önvarsayım bulunmaktadır. Giriş bölümünde karşı olgusal ve olgusal olmayan önvarsayım yoktur
2. Giriş bölümünde 83 varoluşsal önvarsayım yer almaktadır. Söz konusu önvarsayım 73,451 oranıyla en fazla kullanılan önvarsayımdır. Bunun dışında 15,044 oranıyla 17 sözlüksel önvarsayım, 7,964 oranıyla 9 olgusal önvarsayım ve 3.539 oranıyla 4 yapısal önvarsayım bulunmaktadır.
3. Varoluşsal önvarsayım *Allah*, *Âdem* özel adlarla, belirtili tanımlara gönderim yapan *toprak*, *su*, *od*, *yel* vb. sözcüklerle, *pâdişâhuñ fazlı pertevi*, *dünyâ tertibleri* vb. isim tamlamalarıyla ve *bunu*, *ol*, *an* vb. art gönderimde bulunan adlarla tetiklenmektedir.
4. Sözlüksel önvarsayım durum değişikliği bildiren *bünyad eyle-*, *ad eyle-*, *pür-nür eyle-*, *depit-*, *kız-*, *kızdır-*, *ulaş-*, *gir-* fiilleriyle, sezdirimsel olmayan *yaragında ol-* ve *dart-* fiilleriyle, bağlaç olan *da*, *dahı* ve belirteçlik olan *andan* sözcükleri / parçacıklarıyla tetiklenmektedir.
5. Olgusal önvarsayım *bil-*, *gör-*, *...ıla bile gel-*, *...ıla bile git-* fiilleriyle tetiklenmektedir. Bir kullanımda *bil-* fiiliyle kurulan ana tümcenin tümleç yan tümcesinde yüklem *...ıla bile gel-* olması *...ıla bile gel-/git-* fiillerinin de olgusal fiil olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.
6. Yapısal önvarsayım, retorik soru oluşturan *ne* sözcüğüyle, *çün...fiil-dı-kişi eki*, *-üp* ve *ardınca...-üp* zarf-fiil eki / yapılarıyla oluşturulan zarf tümcecikleriyle tetiklenmektedir.
7. Giriş bölümünde karşı olgusal ve olgusal olmayan önvarsayım tetikleyicisine yer verilmemesi Allah'ın sıfatları, Hz. Âdem'in yaratılışı, akıl, iman, cennet, cehennem, toprak, su, hava ve ateş gibi konuların ele alınmasıyla ilgili olmalıdır.

8. Herhangi bir eser üzerine yapılan bir çalışmada sözcüklere / yapılaraya önvarararayımlık bakış açısıyla yaklaşımak sözcüklerin anlam nüanslarının belirlenmesi açısından araştırmacılara kolaylık sağlayacaktır. Sözlük / dizinde yer alan madde başlarının anlamlandırılmasında ve lehçe içi aktarımda bu tür yaklaşımlar araştırmacıları rahatlatacaktır.
9. Tarihi Türk lehçelerinden biri olan Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış bir eser üzerinde belirlediğimiz ölçüde önvarsayımlık çalışılmamıştır. Bu yönüyle eldeki çalışma önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Beaver, D. I., Geurts, B. ve Denlinger, K. (2021). Presupposition. Edward N. Zalta (ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2021 Edition) içinde. Erişim adresi: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/presupposition/>.
- Boz, E. (2012). *Yunus Emre Risâletü'n-Nushiyye*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Brinton, L. J. ve Brinton, D. M. (2010). *The Linguistic Structure of Modern English*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Caffi, C. (2009). Pragmatic presupposition. Jacob L. Mey (Ed.), *Concise Encyclopedia of Pragmatics* içinde (s.759-767). (2. bs.). Oxford: Elsevier.
- Crystal, D. (2007). *How language works*, New York: Aviry.
- Dekker, P., Aloni, M. ve Butler, A. (2007). The semantics and pragmatics of question. Maria Aloni, Alastair Butler ve Paul Dekker (Ed.). *Question in Dynamic Semantics* içinde (s. 1-41). (2.bs.). Amsterdam: Elsevier.
- Gençtürk, S. (2018). Analysis of presupposition triggers in English reading textbooks: learners' familiarity. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi-International Journal of Science and Education*, 1(1), 1-10. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/549885>
- Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hashim, S. S. M. (2009). Existential presupposition in religious islamic texts: pragmatic implications. *Journal of Research Diyala Humanity*, 41, 764-765. Erişim adresi: <https://www.iasj.net/iasj/article/41021>
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- El-Gamal, A. (2001). Presupposition, perceptual relativity and translation theory. *Revista Alicantina de Estudios ingleses*, 14, 37-62. Erişim adresi: <https://raei.ua.es/issue/view/2001-n14>
- Khaleel, L. M. (2010). An analysis of presupposition triggers in English journalistic text. *J. Of College of Education for Women*, 21(2), 523-551. Erişim adresi: <https://www.iasj.net/iasj/download/e069fbccca0a9684>
- Kryk-Kastovsky, B. (2009). Legal Pragmatics. Jacob L. Mey (Ed.), *Concise Encyclopedia of Pragmatics* (s. 513-519) içinde. (2. bs.). Oxford: Elsevier.
- Levinson, S. C. (2008). *Pragmatics*. (19. bs.). Cambridge: Cambridge University Press.

- Liang, R. ve Liu, Y. (2016). An analysis of presupposition triggers in Hilary Clinton's first campaign speech. *International Journal of English Linguistics*, 6(5), 68-73. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.5539/ijel.v6n5p68>
- Oktoma, E. ve Mardiyono, S. (2013). The analysis of presupposition in the short stories of silvester goridus sukur. *English Review: Journal of English Education*, 2(1), 73-83. Erişim adresi: <https://www.journal.uniku.ac.id/index.php/ERJEE/article/view/94/55>
- Pala, İ. (2006). Nasihatnâme. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (32), 409-410. Erişim adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/nasihatname>
- Schmid, H. J. (2001). Presupposition can be a bluff: how abstract nouns can be used as presupposition triggers. *Journal of Pragmatics*, 33, 1529-1552. Erişim adresi: <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-pragmatics/vol/33/issue/10>
- Tarama Sözlüğü*. (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yılmaz, E. (2020). *Edim bilime giriş kavram-kuram-uygulama*. (2. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*, Oxford: Oxford University Press.
- Zengin, D. (2004). Prâsupposition. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(1), 77-92. Erişim adresi: <https://dSPACE.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/44469>

Extended Abstract

Purpose

Communication between individuals and societies is provided by using information(s) that are conventionally verified or believed to be true. The information and cultural values of the individual / society gain meaning through communication. This signification is related to the use of the lexical and structural components of the language. In accordance with the "law of least effort in language" and in order to maintain communication between speaker / writer and listener / reader, presuppositions arise in communication. Presuppositions are important in order for the speaker / writer to transfer the acquired knowledge / thought to the listener / reader. In this direction, the subject of the present study is the presupposition that plays a role in the transfer of mental thought to the addressee. The texts in question are described in line with Yule's (1996) presupposition classification, and it is aimed to quantitatively show and interpret the findings.

Design and Methodology

According to Crystal (2007, p. 471), religious connotations show a strong appearance in written language, which is an effective way of preserving and transmitting sacred knowledge. In this direction, in this study, presupposition triggers are discussed in the sample of Risâletü'n-Nushiyye, which is one of the works of advice type in which Sufi advice is the subject (Pala, 2006, p. 409; Boz, 2012, p. 5). The work consists of six chapters. In the introductory part, there is a thirteen couplet verse describing the creation of Adam and a twenty-nine-line prose text focusing on reason, faith, heaven, hell, anasır-ı erbaa (Boz, 2012, p. 6-8).

The data of the study was taken from Boz's (2012) Yunus Emre Risâletü'n-Nushiyye Advice Book. Descriptive and quantitative methods were used in the study. In this respect, the problem of the study is as follows:

1. Which presupposition type / triggers did Yunus Emre use in the introduction to Risaletü'n-Nushiyye?
2. Is there a relationship between the subject covered in the introduction and the presupposition?

Findings

pādişāhuñ hikmeti gör neyledi

od u şu toprağ u yile söyledi (1b/1)

The words sultan, fire, water, soil and air are names that have specific references between speaker / writer and listener / reader. These words are existential presupposition triggers:

>> There is a Sultan (Allah).

>>There is fire.

>>There is water.

>>There is soil.

>>There is air.

The noun phrase *pādishāhuñ hikmeti*, which is the noun phrase, points to existence as an existential presupposition trigger:

>> The sultan (Allah) has wisdom.

The word *ne* (*what*), forming a rhetorical question statement, triggers a structural presupposition:

>> There is something that the sultan (Allah)'s wisdom did.

Gör- (*to see*) is a factual trigger that indicates the reality/realization of the rhetorical problem in the verb clause clause:

>> The sultan (Allah)'s wisdom did something.

bismi'llah diyüp götürdi toprağı

ol arada hazır oldu ol dağı (1b/2)

The word *toprağı*, which takes the +{(y)I} loading case morpheme, is an existential presupposition trigger with a specified reference:

>>There is soil.

It is the existential presupposition trigger *ol* pronoun:

>>There is water.

The conjunction *da* in the couplet is the lexical presupposition trigger. It presupposes that (something) other than water is also available:

>>There is something ready.

The adverbial suffix *-(y)üp* establishes a precedence - recency relationship between the clause and the main clause and ensures that the statement in the clause is presupposed as the structural presupposition trigger:

He said *bismi'llah*.

*yel geliüp ardınca dehitdi anı
andan oldı cism-i âdem bil bunı (1b/4)*

Contextually, the names *yel* and *âdem*, which have a specified reference in the couplet, are existential presupposition triggers:

>>There is air.

>> There is Adam.

State change verbs are lexical presupposition triggers. The verb *dehit-* conventionally indicates that something is wet:

>>Bünyat was wet

Cism-i âdem is the trigger of the existential presupposition:

>> There is something called an object that the air comes and dries, and Adam has an object.

The word *andan* (thus) is a lexical presupposition trigger:

>> She became Adam's body.

The pronoun *bunı* is the existential presupposition trigger:

>> Soil and water combined and became a body, then the air came and dried it and became Adam's body.

The verb *bil-* (to know) is factual presupposition trigger.

Adam's body became.

Table 2. Presupposition Triggers in Risaletu'n-Nushiyye

Type	Number	Percentage
Existential	83	73,451
Lexical	17	15,044
Factual	9	7,964
Structural	4	3,539
Counter Factual	-	-
Nonfactual	-	-
Total	113	100

Research Limitations

In the study, the triggers of presupposition are discussed in the sample of Risâletü'n-Nushiyye, which is one of the advice type works. Risâletü'n-Nushiyye is an allegorical work consisting of six parts together with the introduction. In the introductory part, there is a thirteen couplet verse describing the creation of Adam and a twenty-nine-line prose text focusing on reason, faith, heaven, hell, anasır-ı erbaa (Boz, 2012, p. 6-8). The study is limited to the introduction part.

Implications

In line with the findings, it has been seen that existential, lexical, factual and structural presuppositions are included in the introduction of Risaletü'n-Nushiyye, while counterfactual and non-factual presupposition is not included. It has been concluded that this situation arises from the relationship between the subject emphasized in the work and the presupposition triggers. This should be related to the handling of such subjects as the attributes of Allah, the creation of Adam. Studies conducted with a pragmatic approach to Old Anatolian Turkish works will illuminate the period descriptively.

Originality/Value

The subject of presupposition has not been studied on a work written in the Old Anatolian Turkish period, to the extent that we have determined. In this respect, the present study is important.

Araştırmacı Katkısı: Serdar KARAOĞLU (%100).